

Motion till riksdagen 2017/18:3598

av **Lotta Johnsson Fornarve m.fl. (V)**

Konsumenträtt

1 Innehållsförteckning

1	Innehållsförteckning.....	1
2	Förslag till riksdagsbeslut	3
3	Inledning	4
4	Alla konsumenter ska ha rätt till god konsumentvägledning.....	4
4.1	Förebyggande arbete och rätt kompetens för konsumentvägledare	5
5	Stärkt konsumentskydd vid telefonförsäljning	6
5.1	Skriftliga avtal.....	7
5.2	Omvänt Nixregister	7
6	En miljövänligare konsumtion	8
6.1	Stärk reklamationsrätten för en hållbar konsumtion	8
6.2	Stärk konsumentskyddet vid delningsekonomi.....	9
7	En feministisk konsumentpolitik	10
7.1	Könsdiskriminerande reklam	10
7.2	Förstärk tillsynen av mensskydd	11
7.3	Stärkt lagstiftning i samband med skönhetsoperationer och kroppsbehandlingar.....	11
8	Barn i konsumtionssamhället	12
8.1	Reklam riktad till barn.....	13
8.2	Ge barn en giftfri vardag	14
9	En giftfri konsumtion	15
10	Stärkta åtgärder mot överskuldsättning.....	16
10.1	Slutlig preskriptionstid	17
10.2	Förebyggande arbete.....	18
10.3	Förbjud snabblån	18
11	Fyrverkerier.....	19

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheten att göra kommunerna skyldiga att tillhandahålla konsumentvägledning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vidta åtgärder för att tillse att Konsumentverkets arbete med att utbilda och fortbilda konsumentvägledare ökar och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag om att införa ett omvänt Nixregister och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag som syftar till att hindra oseriösa försäljningsmetoder via mobiltelefoner och sms och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda en stärkt reklamationsrätt omfattande minst tre år där det är upp till företaget att bevisa att det inte handlar om kvalitets- eller fabrikationsfel och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett stärkt konsumentskydd i delningsekonomi bör utredas ytterligare och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till lagstiftning om förbud mot könsdiskriminerande reklam i enlighet med utredningens förslag och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör göras en översyn av lagstiftningen som omfattar tillsyn och testning av mensskydd och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör komma med förslag till ny lagstiftning om kroppsbehandlingar och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör göras en översyn av lagar och riktlinjer som rör marknadsföring som riktar sig till barn och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det behöver vidtas åtgärder för att förstärka tillsynen och uppföljningen av att lagar och riktlinjer följs vid marknadsföring riktad till barn och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör göras en översyn av lagstiftningen i syfte att skapa en giftfri vardag för barn och förbjuda skadliga kemikalier, metaller och doftämnen i leksaker, kläder och andra produkter som är anpassade för och används av barn och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen snarast bör ta initiativ inom EU för att förbjuda skadliga kemikalier, metaller och doftämnen i leksaker, kläder och andra produkter som är anpassade för och används av barn och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att huvudregeln för betalningsplanens längd

vid skuldsanering för privatpersoner sänks från fem år till tre år med två betalningsfria månader och tillkännager detta för regeringen.

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att det införs en slutlig preskriptionstid för skulder och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör göras en barnkonsekvensanalys och lämnas förslag som förbättrar situationen för alla de barn och unga som lever i familjer med överskuldsättning och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen snarast bör lägga fram ett förslag som innebär att sms-lån och andra snabb lån förbjuds och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag för att förbättra tillsynen och efterlevnaden vad gäller användandet av fyrverkerier och tillkännager detta för regeringen.

3 Inledning

Det blir allt svårare och mer komplicerat att vara konsument. Mer tekniskt avancerade produkter, fler komplicerade finansiella tjänster och en global marknad innebär många möjligheter, men ställer också konsumenten inför större utmaningar. Trots att det finns ett omfattande konsumentskydd är konsumenterna ständigt i underläge. Det gäller både vid val av produkter och vid tvister. Avancerade metoder används för att få oss människor att konsumera så mycket som möjligt. Dagligen översköljs vi av reklam där vi uppmanas att konsumera mer av varor och tjänster. Marknadsföringen är ofta mycket aggressiv och vänder sig inte sällan till grupper av konsumenter som redan är ekonomiskt utsatta.

Den svenska konsumentpolitiken har en lång tradition och ingår som en naturlig del i välfärdssamhället. Vänsterpartiet ser att alla människor i dag inte har möjligheten att göra rationella och genomtänkta konsumtionsval, och därför behövs det både stöd till enskilda individer och ett tydligt regelverk.

4 Alla konsumenter ska ha rätt till god konsumentvägledning

Det blir alltmer komplicerat att vara konsument i dag och tyvärr hamnar ofta konsumenten i underläge gentemot företagen. Det borde vara självklart att konsumenter som får problem kan få hjälp och stöd och att det stödet är likvärdigt oavsett var i landet en bor. Tyvärr ser vi hur utvecklingen går åt fel håll och hur den kommunala konsumentvägledningen i stället minskar. Enligt Konsumentverkets rapport från 2016 fortsätter antalet kommuner som erbjuder konsumentvägledning att minska. I dag saknar invånarna i 42 kommuner möjlighet att få lokal konsumentvägledning. Det är en minskning med elva kommuner jämfört med året innan. Det innebär att sammanlagt 944 000 personer saknar tillgång till konsumentvägledning i sin kommun. I fjol var motsvarande siffra ca 780 000.

Konsumentverket, som under många år kartlagt kommunernas konsumentvägledning, visar i sin senaste rapport att det kommunala stödet är nere på 104 årsarbetskrafter i Sverige. För tio år sedan var det sammanlagt 151 årsarbetskrafter i kommunerna som arbetade med konsumentvägledning. Så sent som förra året var siffran 125. Konsumentverket konstaterar att detta är en rekordlåg nivå, vilket gör att det finns anledning att känna en stor oro.

Införandet av Hallå konsument var en nödvändig och viktig åtgärd, men den nationella rådgivningen kan aldrig ersätta den kommunala. De är beroende av och kompletterar varandra för att tillsammans ge ett bra konsumentstöd. Kommunernas konsumentvägledning har, till skillnad från den nationella vägledningen, den lokala förankringen och kan ge ett mer personligt stöd. Det har också visat sig att den lokala vägledningen får ta emot alltmer komplicerade ärenden. I många kommuner erbjuds också fysiska möten och hjälp att tolka avtal eller andra dokument. Några kommuner hjälper också till att medla mellan konsument och företagare.

De flesta kommuner erbjuder någon form av konsumentvägledning, men tyvärr är denna många gånger alltför bristfällig. Enligt Sveriges konsumenter och Konsumentvägledarnas förening hamnar 84 av landets kommuner under den skamgräns som organisationerna satt upp för vad som är en rimlig nivå för konsumentvägledning. Dessa kommuner erbjuder mycket lite eller ingen konsumentvägledning över huvud taget. Det innebär att två miljoner konsumenter har mycket svårt att få stöd och hjälp.

Det är mot denna bakgrund därför helt nödvändigt att lagstifta om införandet av en skyldighet för landets kommuner att tillhandahålla en god konsumentvägledning så att Sveriges konsumenter kan garanteras ett likvärdigt konsumentstöd över hela landet. Det är inte rimligt att möjligheten till god konsumentvägledning ska vara beroende av var i landet en bor.

Det finns i dag en skyldighet för kommunerna att tillhandahålla skuld- och budgetrådgivning i skuldsaneringslagen. Konsumentverket ska stödja och ge vägledning för den budget- och skuldrådgivning som kommunerna ansvarar för. Det borde mot den bakgrunden vara rimligt att även lagstifta om obligatorisk kommunal konsumentvägledning, vilket är en fråga som är starkt sammanlänkad med budget- och skuldrådgivningen som kommunen är skyldig att tillhandahålla.

Om det går snett med bilköpet, hantverkartjänsten m.m. och konsumenten inte kan hävda sina lagstadgade rättigheter, så kan detta resultera i nya lån som kan sluta i personliga ekonomiska katastrofer, skilsmässa, psykiska bekymmer, sjukskrivningar etc., vilket kan bli dyrbart även för kommunerna i slutändan. Att investera i konsumentvägledning är en investering för framtiden som kan spara stora summor både för den enskilde och för samhället.

Regeringen bör därför utreda möjligheten att göra kommunerna skyldiga att tillhandahålla konsumentvägledning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.1 Förebyggande arbete och rätt kompetens för konsumentvägledare

Vänsterpartiets uppfattning är att det krävs mer långsiktiga satsningar för att utveckla en konsumentvägledning som kan komma alla konsumenter till godo. I detta arbete är det förebyggande arbetet av stor betydelse. Genom det förebyggande arbetet kan den lokala vägledaren nå ut på bred front och konsumenter kan informeras och göras

uppmärksamma på typiska fallgropar och problemområden. Med goda kunskaper om vad som gäller på konsumentmarknaden och vart enskilda kan vända sig för stöd och hjälp så kan vi stärka konsumenternas makt och inflytande i samhället. Det är en viktig demokratifråga. De lokala konsumentvägledarna är i detta sammanhang en central och viktig resurs, och då räcker det inte med att kommunerna avsätter några få timmar i veckan till konsumentvägledning. Det är i stället önskvärt att exempelvis förstärka konsumentinformationen i grundskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan samt på sfi. Särskilda insatser kan också göras i samarbete med föreningslivet och olika folkrörelser.

Konsumentvägledningen behöver ha ett bra innehåll och hålla en god kvalitet. Det är därför viktigt att konsumentvägledare har rätt utbildning och god kompetens på området.

I många kommuner har konsumentvägledning lagts på tjänstemän som har andra tunga ansvarsområden eller på generalister på medborgarkontor. Konsumentfrågorna greppar över ett stort område som kräver hög kompetens, ständig uppdatering och fördjupade kunskaper, inte minst inom konsumenträtten där lagar och praxis ständigt förändras. Medborgarkontor kan med sina oftast generösa öppettider vara ett utmärkt komplement till konsumentvägledningsverksamheten, men erfarenheterna visar att konsumenternas frågor ofta är så komplicerade att det ändå måste utses någon eller några personer med specialistkompetens. Det innebär att konsumentvägledansvaret behöver ligga på särskilda konsumentvägledare med adekvat utbildning. Konsumentverket erbjuder även utmärkta kurser, vidareutbildning och bra stöd för kommunala konsumentvägledare. Dock har detta urholkats på senare år så ett tydliggörande om att detta är ett område som Konsumentverket ska jobba med bör tillkomma. Regeringen bör vidta åtgärder för att tillse att Konsumentverkets arbete med att utbilda och fortbilda konsumentvägledare ökar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 Stärkt konsumentskydd vid telefonförsäljning

Problem som uppstår i samband med telefonförsäljningar har ökat under de senaste åren, vilket bekräftas av Konsumentverket, kommunala konsumentvägledare och Sveriges Konsumenter. Konsumentverket anser att det finns stora problem som orsakats av telefonförsäljning, samt att problemen ökat med åren och att det inom vissa områden är en markant ökning. Det handlar om allt från stark irritation över att bli störd till rent bedrägeri. Utredningen om konsumentskydd vid telefonförsäljning (SOU 2015:61) bekräftar att det finns ett betydande missnöje bland konsumenter när det gäller telefonförsäljning. Sedan utredningen presenterades har det inkommit över 2 500 anmälningar på telefonförsäljning till Konsumentverket. Antalet klagomål och frågor under samma tid var över 10 000. Utredningens kartläggning visar att det finns konsumentgrupper som är särskilt utsatta vid telefonförsäljning, bl.a. vissa äldre, personer som inte behärskar svenska språket och personer med olika funktionsnedsättningar. Sammantaget bedömer utredningen att åtgärder behöver vidtas för att stärka konsumentskyddet.

5.1 Skriftliga avtal

Dagens telefonförsäljning och telefonmarknadsföring skapar ofta oklarheter för konsumenterna. Många konsumenter har svårt att förstå villkoren för köpeavtal som sluts vid telefonförsäljning. Det kan bero på brister i informationen från försäljaren och att avtalet ofta ingås snabbt. Vidare förekommer det att mindre seriösa telemarketing-företag genom rena bluffmetoder lurar konsumenterna och även företagarna att tro att de ingått bindande avtal.

I betänkandet Ett stärkt konsumentskydd vid telefonförsäljning (SOU 2015:61) konstateras att en central del av dagens konsumentproblem gäller oklarheter i fråga om avtal som ingås via telefon, därför föreslår utredningen också att det ska lagstiftas om krav på skriftliga avtal vid telefonförsäljning. Vänsterpartiet delar utredningens slutsats angående behovet om att lagstifta om en skriftlig bekräftelse för att avtal ingångna via telefon ska bli bindande. Detta är dessutom ett krav som Vänsterpartiet under många år har motionerat om i riksdagen och som vi anser bör vara gällande både för privatpersoner och för mindre företag.

Värt att notera är också att Sverige länge haft ett relativt lågt rättsligt skydd för konsumenterna vid telefonförsäljning jämfört med jämförbara länder i Europa, bl.a. våra nordiska grannländer och Tyskland. I både Tyskland och Norge finns redan lag om skriftliga avtal i samband med telefonförsäljning.

Dagens teknik möjliggör olika former av digitala lösningar, som t.ex. e-legitimation eller elektronisk signatur, för att underlätta godkännande av ett avtal. En sådan lösning borde även branschen vara intresserad av. Det får dock inte bli så att skriftlighetsregeln delvis kringgås exempelvis genom ett förfarande där konsumenten bara svarar på ett kortfattat sms utan rimlig möjlighet att sätta sig in i villkoren. Det är också av stor vikt att den nuvarande ångerrätten i samband med telefonförsäljning behålls och att informationen om ångerrätten förbättras.

Vi välkomnar därför att regeringen aviserat att ett lagförslag kommer att utarbetas och utgår från att regeringen snarast återkommer med ett förslag som innebär att all telefonförsäljning ska bekräftas skriftligt av kunden i efterhand för att det ska uppstå ett bindande avtal.

5.2 Omvänt Nixregister

Vänsterpartiet anser att Nixregistret så som det ser ut i dag har stora brister och att det inte ger konsumenterna ett tillräckligt skydd. Det har blivit allt vanligare på nätet att enskilda avkrävs personuppgifter vid användandet av olika tjänster, trots att det egentligen inte skulle behövas för tjänstens funktion. Det är även vanligt förekommande att enskilda lockas att lämna ifrån sig sina uppgifter exempelvis genom gratiserbjudanden eller i samband med olika tävlingar. Medvetenheten om vilka följder det kan få att lämna ifrån sig sådana uppgifter och hur uppgifterna sedan används är generellt sett låg. De flesta företag är dessutom dåliga på att informera om att det i praktiken innebär att en samtycker till att ens uppgifter kan spridas vidare till exempelvis företag i koncernen, evenemangspartner, tredje part etc. Detta får till följd att företag som en inte har ett kundförhållande till kan ringa, trots spärr i Nixregistret.

Andra problem med Nix är att det tar för lång tid för en spärr att träda i kraft och att rätten att ringa trots Nixspärr utifrån etablerade kundförhållanden gäller under en alldeles för lång tid efter det att avtalet med det aktuella företaget upphört att gälla. Ett

kundförhållande kan med dagens teknik gå blixtsnabbt att etablera, varmed det omvända – att plocka bort namn och nummer ur ett register – rimligtvis borde gå lika snabbt. Så är dock inte fallet, vilket skapar en obalans till konsumentens nackdel.

Vänsterpartiet föreslår införande av ett omvänt Nixregister, dvs. att de konsument som vill ta emot direktreklam och försäljning via telefon anmäler detta till registret. Konsumenten gör då ett aktivt val att kunna bli uppringd i marknadsföringssyfte.

Regeringen bör återkomma med ett förslag om att införa ett omvänt Nixregister. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Enligt marknadsföringslagen är det inte tillåtet att skicka sms eller mms i marknadsföringssyfte till mobiltelefon utan att konsumenten först samtyckt till det. Trots detta ökar antalet anmälningar till Konsumentverket angående sms-reklam till konsumenter som inte godkänt det i förväg. Många anmälningar gäller även företag som tillhandahåller tjänster som ringsignaler eller spel som riktar sig till barn som beställer tjänsten i tron att den är gratis. Regeringen bör återkomma med ett förslag som syftar till att hindra oseriösa försäljningsmetoder via mobiltelefoner och sms. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6 En miljövänligare konsumtion

För de flesta är det nödvändigt att köpa nya saker då och då. All konsumtion har någon form av påverkan på vår miljö men för att minska den negativa miljöpåverkan är det viktigt att saker har en lång hållbarhet.

6.1 Stärk reklamationsrätten för en hållbar konsumtion

En stor del av dagens miljöproblem hänger ihop med våra konsumtionsmönster. Vi äger allt fler prylar som avverkas i snabb takt – kläder, mobiltelefoner och kök är några exempel. Många av dessa produkter skulle kunna användas under längre tid. Detta leder till ökad belastning på våra gemensamma resurser. Om en diskmaskin kan användas i två år eller tio år är naturligtvis en stor skillnad både i påfrestning på konsumentens plånbok och på miljön. Det nuvarande konsumtionsmönstret går dessutom dåligt ihop med strävan efter ett hållbart samhälle och FN:s miljömål i Agenda 2030.

För att konsumtionens negativa klimat- och miljöpåverkan ska minska måste vi förändra hur och vad vi konsumerar. Regeringen har tagit fram en strategi för hållbar konsumtion som tar sikte på vad staten kan göra tillsammans med kommuner, näringsliv och det civila samhället för att underlätta för oss konsumenter att agera hållbart. Strategin innehåller flera bra förslag men vi saknar förslag om att stärka konsumentlagarna när det gäller garanti- och reklamations-tider.

När en produkt inte håller måttet kan du enligt konsumenträtten reklamera den, alltså gå tillbaka till affären och få den ersatt, reparerad eller helt häva köpet. Men dagens regler är otydliga och otillräckliga ur ett konsumentperspektiv. Trots att reklamationsrätten är satt till tre år, är det enligt lagen endast sex månaders garanti. Under den perioden är det företaget som har bevisbördan och ska bevisa att det inte är ett ursprungligt fel på varan. Därefter och fram till tre års tid måste konsumenten själv bevisa att det handlar om ett ursprungligt fel som inte orsakats genom vårdslös användning.

Vänsterpartiet vill därför se en utredning om stärkt reklamationsrätt i minst tre år där det är upp till företaget att bevisa att det inte handlar om kvalitets- eller fabrikationsfel. Då kan fler konsumenter få rätt mot företagen och bristfälliga produkter ”straffas ut”. Dessa åtgärder skulle kunna öka viljan att producera fler hållbara produkter. Stärker vi konsumentens skydd vid reklamation så blir det dessutom enklare för konsumenten att välja och ställa krav på mer hållbara produkter. Regeringen bör utreda en stärkt reklamationsrätt omfattande minst tre år där det är upp till företaget att bevisa att det inte handlar om kvalitets- eller fabrikationsfel. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.2 Stärk konsumentskyddet vid delningsekonomi

Ett annat bra sätt för att inte överkonsumera är att dela, hyra eller låna – det som kallas delningsekonomi eller kooperativ ekonomi. Det fungerar förenklat sett så att du och många andra antingen delar på olika produkter eller tillhandahåller era egna saker för andra att använda eller hyra. Med delningsekonomi menas, enkelt uttryckt, den del av ekonomin där privatpersoner, ofta via webbplattformer, kan hyra, hyra ut, byta eller låna tillgångar av varandra såsom maskiner, verktyg, fordon och bostäder eller erbjuda småtjänster såsom trädgårdsarbete eller snöskottning.

Det finns mycket du kanske inte har användning för så många gånger i livet, men som du kan behöva ibland, som t.ex. verktyg. En bormaskin exempelvis används i genomsnitt 8 minuter under sin ägares liv. Att köpa in nytt för de här sporadiska tillfällena är inte bra för vare sig plånboken eller miljön. Ett annat alternativ är att samordna sig för att dela bil eller samåka. I flera städer finns det s.k. klädbibliotek där du kan låna plagg i några veckor för att sedan lämna tillbaka.

Enligt den statliga utredningen Delningsekonomi – På användarnas villkor (SOU 2017:26) har omkring 10 procent av befolkningen använt sig av delningsekonomi under de senaste två åren. En klar majoritet, omkring 80 procent, av de som deltagit i delningsekonomin har övervägande positiva erfarenheter.

Vänsterpartiet delar utredningens slutsatser om att delningsekonomin utveckling bör följas samt att det finns ett stort behov av information till användare och till potentiella användare, av delningsekonomiska tjänster om t.ex. rättsregler, ansvarsförhållanden och skattekonsekvenser, samt att de delningsekonomiska plattformarna bär ett stort ansvar för att förmedla en sådan information.

Även om delningsekonomi befinner sig i ett tidigt skede i Sverige så finns det tydliga tendenser till att denna typ av ekonomi växer i allt snabbare takt. Vi delar därför inte utredningens slutsats om att den nuvarande lagstiftningen på området i nuläget inte behöver ses över. Vänsterpartiet menar i stället att det är nödvändigt att säkerställa att konsumentskyddet utvecklas så att konsumenterna kan känna sig trygga i kollaborativ konsumtion. I dagsläget är konsumentlagstiftningen utformad för köp mellan ett företag och en privatperson. När det gäller kollaborativ konsumtion eller delandets ekonomi hyrs, delas eller köps varorna och tjänsterna ofta privatpersoner emellan. För en sådan konsumtion är konsumentskyddet i dag begränsat. Ett stärkt konsumentskydd i delningsekonomi bör därför utredas ytterligare. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet delar även utredningens slutsats när man konstaterar att det är en brist att det i Sverige saknas en branschorganisation för plattformar i delningsekonomi. Sådana finns det t.ex. i Storbritannien och Nederländerna. En bransch- eller intresse-

organisation skulle kunna verka för bättre information, skäliga användarvillkor, jämförbara betygssystem och, inte minst, en kvalitetscertifiering av delningsekonomiska plattformar. Det skulle gynna både plattformarna och användarna och i förlängningen bidra till delningsekonomins positiva utveckling.

7 En feministisk konsumentpolitik

Vänsterpartiet är ett feministiskt parti. Det betyder att vi vill att kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha lika rättigheter och möjligheter. Detta gäller även konsumentpolitiken där våra förslag syftar till att vi ska uppnå jämställdhet. För jämställdhet är inte något som kommer av sig självt. För att vi ska få ett jämställt samhälle krävs politisk vilja och konkreta förslag. En sådan sak är kvinnors rätt till reproduktiv hälsa. Inom konsumentpolitiken handlar det bl.a. om tillgång till giftfria mensskydd. Vi föreslår även ett förbud mot könsdiskriminerande reklam, som skapar och upprätthåller stereotypa idealbilder av män och kvinnor. År 2015 kom en utredning (SOU 2015:100) om kroppsbehandlingar som konstaterade att konsumentskyddet är otillräckligt för den som genomgår estetiska kroppsbehandlingar. Därför vill vi se att regeringen tar till sig utredningens förslag.

7.1 Könsdiskriminerande reklam

Könsdiskriminerande reklam påverkar formlandet av människors identitet och motverkar samhällets jämställdhetssträvanden. Sverige har genom olika internationella konventioner åtagit sig att motverka könsdiskriminering. Dock är varken marknadsföringslagen eller diskrimineringslagstiftningen tillämplig på könsdiskriminerande reklam. Lagstiftaren har i stället överlåtit åt näringslivet att genom frivilliga åtgärder motverka den könsdiskriminerande reklamen.

Reklamen är ett medel som används i ett kommersiellt syfte för att påverka oss att konsumera. Även om reklamen har till huvudsyfte att öka efterfrågan på varor och tjänster påverkar den också mottagarens medvetande när det gäller frågor som inte har något direkt samband med de utannonserade varorna och tjänsterna. Reklamen skapar och upprätthåller stereotypa idealbilder av män och kvinnor. Bilderna är nästan utan undantag retuscherade, vilket leder till att de befäster ett skönhetsideal som inte existerar i verkligheten, något som kan få framför allt unga tjejer att må psykiskt dåligt. Skönhetsideal och objektivering i reklam kan skapa en snedvriden kropps bild, och ge ett lägre självförtroende. Reklamen skapar och upprätthåller den heterosexuella normen. Könsdiskriminerande reklam påverkar formlandet av människors identitet och motverkar samhällets jämställdhetssträvanden.

Eftersom könsdiskriminerande reklam är ett allvarligt samhällsproblem som kräver effektivare åtgärder än vad denna branschfinansierade organisation erbjuder, menar Vänsterpartiet att en lagreglering är nödvändig i enlighet med den utredning som presenterades 2008 (SOU 2008:5).

Enligt vår mening är ett förbud den enda möjligheten att sätta stopp för könsdiskriminerande reklam. I våra nordiska grannländer finns redan ett förbud mot könsdiskriminerande reklam och det är hög tid att Sverige följer de andra nordiska ländernas exempel. Regeringen bör återkomma med förslag till lagstiftning om förbud

mot könsdiskriminerande reklam i enlighet med utredningens förslag. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7.2 Förstärk tillsynen av mensskydd

De flesta kvinnor använder mensskydd under en stor del av livet. Det innebär en stor utgift för många och i framtiden vill Vänsterpartiet se att det görs en utredning av beskattningen på hygienprodukter. Under en livstid använder varje kvinna ungefär 11 000 tamponger. Men vad många inte vet är att undersökningar har visat att tamponger kan innehålla kemikalier. Tamponger är oftast tillverkade av bomull och cellulosamassan rayon. Bomullsodling kräver mycket stora mängder bekämpningsmedel om den inte är ekologisk och när cellulosamassan görs om till textil används farliga kemikalier. Rapporter visar att rester av dessa kan finnas kvar i tampongerna.

Sveriges Konsumenter har uppmärksammat att i en undersökning gjord i Argentina förra året visade det sig att så många som 85 procent av alla tamponger innehöll glyfosater. Det är detsamma som det verksamma ämnet i det kontroversiella bekämpningsmedlet Roundup som misstänks vara cancerframkallande.

I dag har Kemikalieinspektionen ansvar för att kontrollera mensskydd, men myndigheten har aldrig gjort något större test där de tittat på kemikalieinnehållet i tamponger, bindor eller menskoppar. Detta är självklart en stor brist. Liknande kropps nära produkter som kondomer och plåster räknas som medicintekniska produkter och där har tillsynsmyndigheten Läkemedelsverket getts ett tydligt ansvar för att kontrollera.

Menskoppen som blir alltmer populär är ur ett ekonomiskt och miljömässigt perspektiv bättre än andra alternativ. Men där gäller samma brist på kontroll som med de vanligare mensskydden. Menskoppar av plast skulle kunna innehålla ftalater som gör plasten mjuk, utan att vi som konsumenter har en aning om det. Ftalater misstänks vara hormonstörande vilket betyder att det skulle kunna påverka möjligheten att få barn.

Mot bakgrund av detta måste tillsynen av mensskydd avsevärt förbättras för att säkerställa att dessa är fria från farliga kemikalier. Det bör därför göras en översyn av lagstiftningen som omfattar tillsyn och testning av mensskydd. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7.3 Stärkt lagstiftning i samband med skönhetsoperationer och kroppsbehandlingar

Tusentals människor väljer att genomföra olika former av kroppsbehandlingar varje år och marknaden växer snabbt i Sverige. I dag finns det nästan 14 000 företag som säljer olika typer av estetiska kroppsbehandlingar. Men marknaden är delvis oreglerad och konsumentskyddet nästan obefintligt, trots att ingreppen kan ge svåra skador.

I dag finns det en uppsjö av olika ingrepp för den som vill förändra sitt utseende. Den vanligaste är tatueringar men det är även vanligt med fillerinjektioner för läppförstoring, fylliga kindben och raka näsor. Andra exempel är att använda nervgiften Botox för att ta bort rynkor eller kosmetiska tatueringar för att skapa nya ögonbryn, och trådlyft hissar upp och slätar ut ansikten.

Många utövare av skönhetsoperationer är seriösa, men tyvärr finns ett antal oseriösa utövare, vilket har lett till att människor fått stora skador efter ingreppen och i vissa fall har skadorna blivit bestående. Flera myndigheter har olika tillsynsansvar och det är oklart var deras ansvar börjar och slutar. I många fall görs det ingen löpande tillsyn alls. Det ställs inga särskilda kompetenskrav för att få utföra olika behandlingar och bristen på statistik gör att ingen vet hur vanligt det är med komplikationer eller oseriösa utövare.

Enligt SVT har ett stort antal patienter fått bestående men i samband med näsoperationer som utförts på en privatklinik i Stockholmsområdet. Flera av dem uppger att deras näsöppningar har blivit så trånga att de fått svårt att andas. Folkhälsomyndigheten uppger att under åren 2009–2013 smittades 71 personer med hepatit C till följd av en tatuering eller en piercing och de stora akutsjukhusen uppger att den vanligaste komplikationen som leder till ett besök är efter en bröstplastikoperation. Komplikationer till följd av laserbehandlingar och injektioner är också vanliga.

Trots att ingreppen kan innebära stora hälsorisker är kontrollen av utövarna dålig och konsumentskyddet mycket svagt. Det finns ingen samlad reglering för under vilka förutsättningar skönhetsingreppen får göras.

Vänsterpartiet står därför bakom förslagen i den statliga utredningen Åtgärder för ett stärkt konsumentskydd (SOU 2015:16) om att det behövs en ny lagstiftning gällande kroppsbehandlingar. Utredningen bedömer att kroppsbehandlingar som görs i syfte att förändra utseendet är en konsumenttjänst vilket innebär att det är de konsumentskyddande reglerna som gäller och därför är det konsumentskyddet som måste stärkas, dvs. inte hälso- och sjukvårdens regelverk. Avgörande är att syftet med behandlingarna inte handlar om att medicinskt förebygga, utreda och behandla skador eller sjukdomar. Utan en lagstiftning på området hamnar den här typen av behandlingar lätt mellan stolarna och ingen tar något egentligt ansvar. Utredningen föreslår bl.a. att det införs krav på tillstånd för verksamheter som erbjuder kroppsbehandlingar och att ett nationellt register upprättas över de verksamheter som har tillstånd. Dessutom föreslås att kirurgiska ingrepp och injektioner enbart får utföras av särskilda, legitimerade yrkesgrupper. Utredningen föreslår även att en webbaserad oberoende informationstjänst inrättas. Detta är bra förslag som vi ställer oss bakom.

Vänsterpartiet vill även utreda ett eventuellt införande av ansvarsförsäkringar, dvs. att det är operatören och andra inom skönhetsindustrin som står ansvariga genom en försäkring som de måste ha för att kunna utföra behandlingar. Försäkringen ska täcka uppenbart felaktiga behandlingar. Det är klinikerna som ska betala om de orsakar skador genom felbehandlingar.

Ytterligare en aspekt är avsaknaden av åldersgränser som blir påtaglig när det saknas ett konsumentskydd. Unga människor kan i dag köpa tjänster av oseriösa aktörer och få men för livet. Regeringen bör därför komma med förslag till ny lagstiftning om kroppsbehandlingar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8 Barn i konsumtionssamhället

Enligt FN:s konvention om barnens rättigheter (barnkonventionen) ska barnets bästa komma i främsta rummet i alla åtgärder som rör barn. Den kommersiella pressen på konsumenter är stor och marknadsföringen är i många fall påträngande. Barn och unga

är en särskilt utsatt grupp då de genom sin bristande erfarenhet är extra mottagliga för kommersiella budskap och inte har samma förmåga som vuxna att kritiskt granska marknadsföringen. Därför är barn och unga en extra skyddsvärd grupp, vilket även kommer till uttryck i marknadsföringslagen. Det är mot den bakgrunden beklämmande att behöva konstatera att marknadsföring till barn ofta är både aggressiv och omfattande, och särskilt oroande är utvecklingen av reklam riktad mot barn på internet. Företag använder sig ofta av säljfrämjande åtgärder som utdelning av leksaker och gratiserbjudanden. Det blir också allt vanligare att produkter marknadsförs i handeln och placeras i t.ex. varuhus på ett sådant sätt att barn och unga konsumenter lockas till påverkan och köp.

8.1 Reklam riktad till barn

Det är alltid förbjudet att rikta direkta köpuppmaningar till barn under 18 år. Det gäller i alla typer av medier, och gäller även köpuppmaningar som förmedlas till barn via deras mobiltelefoner. Reklam får inte heller uppmana ett barn att övertala sina föräldrar eller andra vuxna att köpa något åt barnet.

Barn kan ha svårt att skilja på reklaminslag och tv-program. De förstår inte heller alltid att syftet med reklam är att locka till köp. Därför får det inte förekomma någon reklam över huvud taget omedelbart före eller efter ett barnprogram som riktar sig till barn under 12 år. Barnprogram får inte heller brytas av reklam. Sedan tidigt 1990-tal har vi i Sverige en radio- och tv-lag som förbjuder reklam till barn under 12 år (SFS 2010:696). Detta gäller dock inte tv som sänder från länder utanför Sverige. Det är därför fritt fram med reklam riktad till barn i dessa kanaler. Det vore rimligt att Sverige i EU agerar för ett förbud mot tv-reklam riktad mot barn inom hela EU.

Det finns inget förbud mot att rikta reklam på internet till barn. Däremot finns det regler som skyddar barn när det gäller hur reklamen får se ut och vad den får innehålla. Reklam på internet finns i många olika former. Det kan vara annonser, banners, reklam i tv-inslag eller som delar i spel eller annat som barn ofta använder när de är på internet.

I dagsläget finns inte något specifikt regelverk som begränsar reklam riktad till barn på internet. Marknadsföringsåtgärder och reklam som sker på internet lyder liksom annan reklam och marknadsföring under den mer generella marknadsföringslagen (SFS 2008:486).

Barns mediekonsumtion har förändrats i snabb takt de senaste åren med en allt högre grad av internetanvändning, dataspel och andra digitala medier. Forskningsrapporten "Rörlig måltavla – internetreklam riktad till barn" som tagits fram av en forskargrupp i Lund, CAI@LU (Children, Advertising, and Internet at Lund University) visar att internetreklamen riktad till barn har vuxit alltmer. Vuxna kan lära sig att bortse från reklam på internet, en förmåga som barn oftast saknar då deras hjärnor inte har utvecklats så att de viljemässigt kan titta bort från färg, rörelser och starka effekter som drar till sig uppmärksamheten.

Vänsterpartiet vill därför att skyddet för barn ska stärkas till att även täcka reklam riktad till barn på internet, bl.a. eftersom mediet har en stark genomslagskraft och målgruppen har svårt att skilja produktinformation från reklam.

Reklam via sms räknas som direktreklam och får inte skickas till barn under 16 år. Men när telefonen används för att komma åt internet finns det inget förbud mot reklam till barn. Då gäller samma regler som när man använder en dator. Företag som riktar sig till barn med tjänster som ringsignaler eller spel till mobilen har blivit allt vanligare. Det

rör sig om tjänster som ofta marknadsförs som gratis eller med en engångsavgift, men som fortsätter som en prenumeration och är svåra att ta sig ur. Att ingå avtal med barn är inte lagligt, men företagen menar att föräldrarna automatiskt godkänt avtalen vid tecknandet av mobilabonnamanget oavsett om det sedan är ett barn som använder telefonen.

Etiska Rådet för Betalteletjänster (ERB) har tagit fram riktlinjer för hur marknadsföring av betalteletjänster får utformas. Riktlinjerna innebär att marknadsföring av betalteletjänster är förbjuden om den väsentligen riktar sig till barn under 14 år och kostnaden för tjänsten är mer än 10 kronor.

Visserligen förbjuder direktivet om otilbörliga affärsmetoder direkta köpuppsmaningar som riktar sig till barn, men enligt vår mening bör ytterligare åtgärder vidtas för att skydda barn från en alltför stark exponering. Vänsterpartiet anser att regelverket kring utformningen av reklam och möjligheten att göra köp i appar bör förstärkas.

Även barns matvanor påverkas i hög grad av aggressiv marknadsföring av snabbmat, godis, läsk och andra livsmedel med höga fett- och sockerhalter. Ofta har förpackningarna figurer och färgsättningar som riktar sig till barn. Inte sällan kan ökad konsumtion av de olika produkterna vara till nackdel för barnens hälsa. Samtidigt som snabbmatsreklamen m.m. påverkar barns matvanor så möts barn och unga även av sådan reklam i tv, i tidningar och på affischer ute på ”stan” som tydligt signalerar och befäster vilka kropps- och utseendeideal som är rådande. Detta påverkar barns och ungdomars uppfattning av sitt utseende och skapar en orealistisk självbild för många.

I dag ansvarar Konsumentverket för att gällande regelverk rörande barnreklam efterlevs. Mot bakgrund av vad som ovan angetts anser vi att både det legala skyddet i sig samt tillsynen av lagar och riktlinjer vid marknadsföring riktad till barn bör stärkas. Enligt vår uppfattning finns det dessutom anledning att utreda om marknadsföringslagens bestämmelser om reklamidentifikation behöver förstärkas. Det bör därför göras en översyn av lagar och riktlinjer som rör marknadsföring som riktar sig till barn. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Det behöver även vidtas åtgärder för att förstärka tillsynen och uppföljningen av att lagar och riktlinjer följs vid marknadsföring riktad till barn. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8.2 Ge barn en giftfri vardag

Ett stort problem i dag är de farliga kemikalier som fortfarande är tillåtna i alltifrån matförpackningar till leksaker och kläder. Särskilt allvarligt är det i produkter som används av barn. Eftersom barns kroppar inte är färdigutvecklade är de mer känsliga för kemikalier än vuxna. När de utsätts för samma mängd av ett ämne som en vuxen får de i sig mer i förhållande till sin vikt. Immunförsvaret och hjärnan är särskilt känsliga eftersom de fortsätter att utvecklas mycket efter födseln. Barn andas snabbare och äter och dricker mer i förhållande till sin vikt jämfört med vuxna.

När det gäller leksaker för barn är lagstiftningen relativt väl utbyggd. Många farliga kemiska ämnen är förbjudna i leksaker och barnavårdsartiklar som tillverkas i EU eller importerats till EU från andra delar av världen. Kemiska ämnen som vi vet kan ge cancer, skada arvsmassan eller påverka möjligheten att få barn är förbjudna eller får bara förekomma i låga eller mycket låga halter, men fortfarande förekommer farliga kemikalier i leksaker. Vi noterar även att det fortfarande finns mängder av äldre giftiga leksaker i barns vardag på förskolor, skolor och i hemmen.

Kläder som är mycket populära bland barn och ungdomar har visat sig ofta innehålla stora mängder gifter. I ett test som tidningen Råd och Rön genomförde nyligen kom man fram till att en t-shirt av märket Hollister innehåller höga halter av ftalater som kan vara hormonstörande och påverka fertilitet, ämnesomsättningen, immunförsvaret och blodtrycket. I en rapport från Kemikalieinspektionen visade sig 350 hälsofarliga ämnen finnas i textilier. Endast 53 av dem är i dag förbjudna inom EU.

Ett annat exempel på en farlig produkt är t.ex. solskydd i sprejform som har visat sig kunna innehålla nanopartiklar av titandioxid som vid inandning kan orsaka skador på lungorna, skriver tidningen Ny teknik. Små barn är särskilt känsliga och forskning har visat att partiklarna kan vara cancerframkallande.

Vänsterpartiet vill se en lagstiftning som stoppar farliga eller skadliga ämnen i vår vardag när det t.ex. gäller kemikalier i leksaker, kläder, livsmedel, möbler och andra produkter, och att särskild hänsyn tas till barnperspektivet. Vi vill snarast se ett totalförbud av bisfenol A, som är hormonstörande. När det gäller nanoteknologi behövs ett bättre regelverk, en spårbarhet och en effektiv tillsyn så att reglerna följs. Dessutom vill vi se betydligt mer forskning runt riskerna om hur vi påverkas av att utsättas för mindre mängder av olika kemikalier över tid. Om ett ämne är farligt ska det självklart vara förbjudet och om forskningen inte är entydig bör alltid försiktighetsprincipen gälla. Vi menar att Sverige kan gå före på det här området och visa vägen. Det bör därför göras en översyn av lagstiftningen i syfte att skapa en giftfri vardag för barn och förbjuda skadliga kemikalier, metaller och doftämnen i leksaker, kläder och andra produkter som är anpassade för och används av barn. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Slutligen bör regeringen snarast ta initiativ för att lyfta frågor kring leksaker, kläder och andra produkter som barn använder inom ramen för EU:s leksaksdirektiv och i andra relevanta forum. Regeringen bör snarast ta initiativ inom EU för att förbjuda skadliga kemikalier, metaller och doftämnen i leksaker, kläder och andra produkter som är anpassade för och används av barn. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

9 En giftfri konsumtion

De kläder och textilier vi köper kan vara farliga både för oss själva och för vår miljö. Antibakteriella ämnen tillsätts i textil för att förhindra bakterietillväxt, till exempel för att motverka svettlukt i en strumpa. De är inte bara giftiga mot bakterier, utan kan potentiellt även innebära en hälsorisk för dig som använder plagget. Därutöver kan de skapa antibiotikaresistens och skada vattenlevande organismer om de hamnar i våra vattendrag.

Det har dessutom visat sig att kläder behandlade med antibakteriella ämnen snabbt tappat sin effekt eftersom ämnena tvättas ur och därför att effekten och nyttan av att använda medlet är klart tveksam. Sverige bör utgå från försiktighetsprincipen och gå i spetsen för ett totalförbud av antibakteriella medel i EU.

Högfluorerade kemikalierna används inom en lång rad områden och kan finnas i allt från allvädersjackor, möbelyg, mattor, regnskydd och stekpannor till brandskum, rengöringsmedel och elektronik.

Kunskapen om hälso- och miljöpåverkan för dessa kemikalier är begränsad men vi vet att de är extremt svårnedbrytbara. Det betyder att det kommer ta lång tid innan exponeringen upphör även om användningen av dessa ämnen skulle ta slut i morgon.

De hamnar i miljön eftersom de släppts ut i naturen vid produktion och användning. Genom vattnet kan många av dem tas upp av levande varelser och lagras i t.ex. levern, hjärnan och blodet, hos både djur och människor. Vissa av de högfluorerade ämnena har visat sig påverka hälsan negativt, men de allra flesta av de ca 3 000 befintliga högfluorerade ämnena vet vi väldigt lite om.

Vänsterpartiet anser att försiktighetsprincipen bör tillämpas och att alla högfluorerade ämnen bör begränsas tills vi har mer kunskap om hur de påverkar oss och vår natur. Därför behöver också samhället satsa på mer forskning för att hitta alternativ som är belagt ofarliga. Övriga kemikaliefrågor tas upp i motion (2017/18:2334).

10 Stärkta åtgärder mot överskuldsättning

Överskuldssättning är en katastrof för dem som drabbas och särskilt för dem som fastnar i skuldfällan under lång tid, s.k. evighetsgäldenärer. Anledningen till överskuldssättning varierar självklart, men orsaken är oftast personliga tragedier som arbetslöshet, skilsmässa, sjukdom eller konkurs. Kronofogdemyndigheten beräknar att det finns ca 400 000 överskuldssatta i Sverige och att den siffran varit ganska konstant under de senaste tio åren.

Överskuldssättning har ett högt pris för både den enskilde och samhället. Överskuldssatta personer har t.ex. sämre hälsa och arbetar mindre än genomsnittsbefolkningen. Förutom konsekvenser för enskilda har undersökningar visat att samhällets kostnader för överskuldssättning kan vara så stora som 30 till 50 miljarder kronor (Kronofogdemyndigheten 2008).

Barn i överskuldssatta familjer drabbas ofta hårt. Socialstyrelsen beskriver i en utredning från 2013 att barn som växer upp i överskuldssatta familjer drabbas hårt av ett mycket utsatt ekonomiskt läge och menar att dessa familjers livsvillkor sannolikt hör till de sämre i samhället. Barnen upplever ofta att de väldigt tidigt måste sätta sig in i familjens ekonomiska situation, vilket kan göra att skola och fritid blir lidande. En del barn berättar att de känner sig utanför i skolan eftersom de inte kan följa med på olika aktiviteter. Forskning har visat att barn som vuxit upp i social utsatthet står inför en större risk att själv hamna utanför, jämfört med andra barn.

Vänsterpartiet ställde sig bakom och välkomnade den nya skuldsaneringslagen (2016:675) som bl.a. innebär att det har blivit enklare att genomföra och få skuldsanering. Lagen innebär att betalningsplanen i fler fall ska kunna bestämmas till kortare tid än fem år, vilket vi anser är ett steg i rätt riktning. Vänsterpartiet menar dock att det finns utrymme för ytterligare förbättringar. Enligt vår mening borde betalningsplanen som huvudregel bestämmas till tre i stället för fem år. Sådana kortare betalningsplaner i kombination med två betalningsfria månader per år skulle ge ännu bättre förutsättningar för överskuldssatta att klara av en skuldsanering och få en andra chans utan alltför hård belastning på gäldenären och hans familj.

Närmare 40 procent av skuldsaneringsgäldenärerna har enligt den statliga utredningen Ut ur skuldfällan hemmavarande barn. Många av dessa barn förvägras rätten att leva normala liv. De har inte råd att spela fotboll för att fotbollsskorna är för

dyra, eller gå i musikskola för att avgiften är för dyr, gå och fika med kompisar, gå på bio eller andra fritidsaktiviteter som kostar pengar.

En femårig betalningsplan innebär att många av dessa barn tvingas leva under mycket svåra ekonomiska förhållanden under större delen av sin barndom och uppväxt, vilket kan få omfattande negativa konsekvenser. Det är också viktigt att komma ihåg att de flesta överskuldssatta har levt på existensminimum under lång tid, även innan skuldsaneringen trädde i kraft. Det är också rimligt att ha två betalningsfria månader under skuldsaneringsperioden. Detta innebär att den skuldsatta kan få ett andrum vid två tillfällen i samband med sommar och jul. Det är något som särskilt skulle gynna barnfamiljer. Det kan betyda oerhört mycket om man som barn får göra en utflykt på sommaren eller få en julklapp till jul. Regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att huvudregeln för betalningsplanens längd vid skuldsanering för privatpersoner minskas från fem till tre år med två betalningsfria månader. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

10.1 Slutlig preskriptionstid

I den senaste utredningen Överskuldssättning i kreditsamhället? (SOU 2013:78) föreslås att det ska införas en slutlig preskriptionstid för skulder, motsvarande det system som finns i Finland. Det skulle innebära att preskriptionstiden börjar löpa tre månader efter att betalningsfastställelse beslutas och att det sedan finns två preskriptionstider för slutlig preskription, 15 eller 20 år. När en fysisk person förelagts betalningsskyldighet till en juridisk person är preskriptionstiden 15 år. När en fysisk person har en skuld till en fysisk person, eller om skulden grundar sig på ett brott för vilket gäldenären dömts till fängelse eller samhällstjänst, är preskriptionstiden 20 år. Utredningen föreslog även att preskriptionsregeln för slutlig preskription inte bör gälla enbart nya, utan också existerande, fordringar.

För de överskuldssatta utan hopp om att någonsin komma ur en skuldspiral, som innebär att varje extra intjänad krona ska mätas ut, skulle en slutlig preskriptionstid ha stor betydelse för möjligheten till rehabilitering och omstart. En preskription skulle sätta stopp för en accelererande och alltmer omöjlig situation. För en svårt överskuldssatt person är skuldsanering en mera verkkningsfull, men också mera svåråtkomlig och svårgenomförbar, process. Slutlig preskription är således inte ett fullgott alternativ, utan ska ses som en komplettering till möjligheten att få skuldsanering. Dessa åtgärder står inte heller i vägen för varandra. En slutlig preskriptionstid syftar till att säkerställa att den som under många år levt med statliga tvångsåtgärder mot sig åtminstone ska garanteras att situationen inte hela tiden förvärras utan så småningom faktiskt kan gå åt rätt håll. Regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att det införs en slutlig preskriptionstid för skulder. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

10.2 Förebyggande arbete

Det är oerhört viktigt att förhindra att människor hamnar i överskuldssättning och därför är det förebyggande arbetet av mycket stor betydelse. I detta sammanhang spelar den kommunala budget- och skuldrådgivningen en central och avgörande roll. Då gäller det förstas att det finns resurser. Det är därför viktigt att landets kommuner tillhandahåller

en bra budget- och skuldrådgivning med god tillgänglighet och hög kvalitet. Riksrevisionens granskning Överskultsättning – hur fungerar samhällets stöd och insatser? visar att det finns brister i dagens system samt att kommunerna endast ägnar åtta procent åt det viktiga förebyggande arbetet. Vänsterpartiet välkomnar därför att regeringen beslutat att ge Konsumentverket i uppdrag att stärka stödet till kommunal budget- och skuldrådgivning, samt att öka samarbetet med Kronofogdemyndigheten och Finansinspektionen för att motverka ytterligare skultsättning. Vi kommer noggrant att följa detta arbete för att utvärdera och se om dessa insatser är tillräckliga eller om det behövs ytterligare förstärkning.

Vi anser därför att regeringen bör återkomma till riksdagen med lagförslag om att betalningsplanen vid skultsanering för privatpersoner som huvudregel ska bestämmas till tre år inklusive två betalningsfria månader samt att det införs en slutgiltig preskriptionstid vid långvarig skultsättning.

Det bör därför göras en barnkonsekvensanalys och lämnas förslag som förbättrar situationen för alla de barn och unga som lever i familjer med överskultsättning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

10.3 Förbud snabbblån

De som tar snabbblån är oftast familjer med svag ekonomi och lägre återbetalningsförmåga, något som i sin förlängning kan leda till att familjen hamnar i en skultfälla och riskerar att fastna i överskultsättning. En rapport från LO visar att överskultsättning är en tydlig klassfråga och vi ser hur låginkomsttagare, ensamstående, låg- och medelutbildade, sjuka, arbetslösa och hyrestagare är överrepresenterade bland de långvarigt överskultsatta (Den bortglömda ojämlikheten, LO 2016).

Det cyniska är att många snabbblåneföretag har som affärsmodell att rikta in sig på konsumenter med svag ekonomi genom att erbjuda snabbblån till närmast ockerliknande ränta. Lån som alltså blir oerhört dyra. Det är inte ovanligt att den som tagit ett snabbblån måste ta ett nytt snabbblån för att betala det gamla och så är en fast i en ond cirkel.

Vänsterpartiet välkomnar den skärpta lagstiftningen när det gäller konsumentkrediter eller snabbblån, som bl.a. innebär att företagen nu måste ha tillstånd av Finansinspektionen för att bedriva verksamhet och att Konsumentombudsmannen fått mer effektiva sanktionsmöjligheter när näringsidkare bryter mot bestämmelser om marknadsföring och avtalsvillkor i samband med snabbblån (prop. 2013/14:107, bet. 2013/14:FiU14, rskr. 2013/14:206).

Tyvär är dessa åtgärder inte tillräckliga utan mer måste göras för att skydda de allra mest utsatta konsumenterna. Vänsterpartiet vill få bort snabbblånen helt från marknaden. Sverige klarade sig före 2006 alldeles utmärkt utan denna typ av lån. I väntan på att detta sker bör vi börja med att genomföra de förslag som utredningen Stärkt konsumentskydd på marknaden för högkostnadskrediter (SOU 2016:68) föreslår och införa ett räntetak för snabbblån. Kostnaderna för snabbblån är oftast skyhöga, jämfört med andra krediter. Någon form av räntetak finns i dag i mer än hälften av EU:s medlemsländer och har bevisad snabb effekt. Vi är därför glada att utskottet enats om ett tillkännagivande om att ytterligare åtgärder behöver vidtas för att motverka oseriös kreditgivning till konsumenter på snabbblånemarknaden.

Snabbheten i att få pengarna kan leda till ogenomtänkt konsumtion, t.ex. spelande och krogbesök kvälls- eller nattetid. Nästan hälften av de tillfrågade angav att de inte skulle ha tagit ett sms-lån om de fått vänta ett dygn eller längre i Kronofogdens och

Konsumentverkets rapport SMS-lån – en kartläggning av unga vuxnas erfarenheter (2007:17). Kostnaderna är skyhöga, jämfört med andra krediter. Effektiva räntan kan vara 1 000-tals procent. En ränta som måste betecknas som ocker. Det är ovärdigt i ett modernt, civiliserat samhälle att år efter år acceptera effektiva räntor på 1 000-tals procent.

Mot denna bakgrund anser Vänsterpartiet att sms-lån och andra snabb lån bör förbjudas. Regeringen bör snarast lägga fram ett förslag som innebär att sms-lån och andra snabb lån förbjuds. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

11 Fyrverkerier

Det finns många skäl för att reglera användandet av fyrverkerier – miljöskäl, personskadeskäl, djurskyddsskäl osv. Det handlar bl.a. om att begränsa användandet till vissa anvisade platser och tidpunkter samt reglera vem som får sälja och köpa fyrverkerier och när detta ska få ske. I dag finns dock brister när det gäller såväl tillsyn som efterlevnad. Därför bör regeringen återkomma med förslag för att förbättra tillsynen och efterlevnaden vad gäller användandet av fyrverkerier. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Nooshi Dadgostar (V)

Maj Karlsson (V)

Linda Snecker (V)

Rossana Dinamarca (V)

Karin Rågsjö (V)

Mia Sydow Mölleby (V)